

Závlahy – znovuobjevované dědictví, jejich dokumentace a popularizace

Závlahy a závlahové systémy prošly v novodobé historii, prakticky od 19. století, v českých zemích velkým rozvojem. V 90. letech 20. století však zájem o ně značně poklesl. Problematika závlah se ale v posledních několika letech opět stává předmětem zájmu společnosti v souvislosti s častějším výskytem sucha.

Mezioborový projekt, jehož řešiteli jsou Výzkumný ústav vodohospodářský TGM, Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy a Filosofická fakulta Masarykovy univerzity, si klade za cíl souhrnně zdokumentovat a popularizovat historii a proměnu závlah a části průmyslu spojeného s jejich realizací a produkcí zařízení k zavlažování půdy jako specifických sektorů vodního hospodářství a průmyslového dědictví.

Publicita a prezentace výsledků projektu bude zajištěna formou výukových materiálů, dále prostřednictvím putovní výstavy s doprovodným kritickým katalogem a ve formě specializované databáze napojené na mapový server zaměřený na problematiku meliorací (tzv. ISMS), provozovaný na webových stránkách VÚMOP. Jedním z plánovaných výstupů projektu je soubor komentovaných map, zachycujících trasování a stav zachovalých i zaniklých závlahových systémů a identifikujících jejich kulturně-historickou hodnotu, potenciál obnovy i rizika s tím spojená.

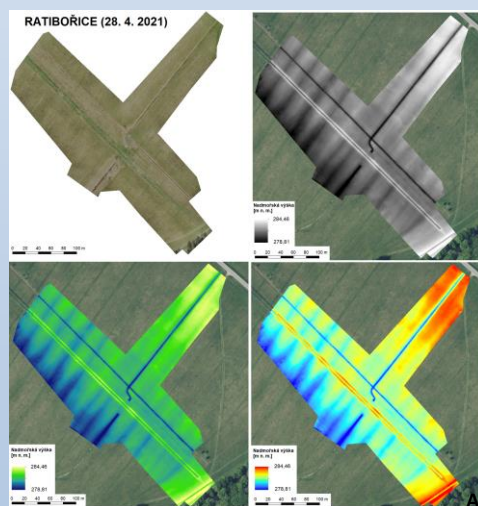

MUNI
FILOZOFICKÁ
FAKULTA

Příklady závlahových systémů a jejich současný stav

Závlahová soustava **Malá Haná** představuje příklad mimořádně komplexního přístupu k zúrodnění půdy. V letech 1923–1932 vodní družstva na Jevíčsku s finanční a technickou podporou státu zlepšila vodní poměry území, kde zregulovala toky v délce přes 40 km, drenáží odvodnila plochu bezmála 1 300 ha a na 700 ha zrealizovala závlahu (přerosem a výtopou). Dostatek vody měla zajistit souběžně vybudovaná primární nádrž Smolná a řada dalších malých vodních nádrží. Systém zároveň sloužil jako protipovodňová ochrana umožňující regulovaný rozliv vody. Technicky zdařilá stavba sloužila jako vzor pro další projekty, např. rozsáhlý systém závlah v Pomoraví.

A/ Plechťinec – dronem zachycené křížení a napojení závlahových kanálů na okolní toky

B/ O vzorové realizaci závlah na Malé Haně publikoval pamětní spis Ing. Coufal, zástupce zainteresovaného finančního ústavu

C/ Jedno z dnes již nefunkčních stavidel na zavlažovacím kanále v nivě říčky Třebůvky

D/ Přehrada Smolná – zdroj vody zavlažovacího systému

A/ Variantní vizualizace části víceúrovňového závlahového systému v Babiččině údolí. Digitální model terénu vytvořený z leteckých snímků umožňuje měřit parametry závlahových kanálů (hloubka, šířka, délka, sklon...)

B/ Relikty tzv. hřbetinové závlahy v terénu

V jižní části údolí řeky Úpy (**Babiččino údolí**) mezi Viktorčíným splavem a Českou Skalici byla v letech 1874–1876 vybudována rozsáhlá síť závlah, tzv. hřbetin. Mezi dvěma souběžnými přívodními kanály byl vybudován systém přiváděčů, sběrných struh, propustí a přerosemových tabulí, který umožnil zkulturnění rozsáhlých lučních prostor.

Poster byl zpracován v rámci řešení Programu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity (NAKI II, 2020–2022) č. DG20P02OVV015 (Závlahy – znovuobjevované dědictví, jejich dokumentace a popularizace)

- **Miloš Rozkošný** (milos.rozkosny@vuv.cz)
- **Jaromír Florian** (361413@mail.muni.cz)
- **Zbyněk Sviták** (svitak@phil.muni.cz)
- **Aleš Vyskočil** (vyskocil@brno.avcr.cz)
- **Igor Pelíšek** (pelisek.igor@vumop.cz)